

gjeting 6 millionar kroner. Frådrag i alt 8 millionar kroner. Etter dette skulle det verta ei vinning av 16,8 millionar kroner.

Arbeidet med sauen steller bøndene med sjølve utan utlegg. Eg har heller ikkje teke med kostnad til oppdyrking av myrene i utmarka, for eg er viss om at vinninga vil svare til kostnaden når avlinga kan brukast til sauefôr. Då det er mange som kjenner lite til villsauen, har eg teke med det som eg tenkte var gagn i å vita.

MYRENE I VELDRE ALMENNING, RINGSAKER HERRED.

Av sekretær J. Heggelund Smith.

Det norske myrselskap foretok sommeren 1943 etter rekvisisjon av almenningen en undersøkelse av myrene i Veldre almenning. Markarbeidet er utført av undertegnede, og undersøkelsene er foretatt etter de samme retningslinjer som ved myrselskapets tidligere myrinventeringer.*)

Det vil her bare bli gitt en ganske kort oversikt over de viktigste data. Interesserte vil for øvrig kunne få nærmere opplysninger om de enkelte myrer ved henvendelse til Det norske myrselskap.

Veldre almenning ligger i Ringsaker herred. Storparten av almenningen ligger vest for Brumunda og grenser i nord til Nes almenning, i sør til Veldre bygd, i vest til Ringsaker almenning og i øst til Nes almenning og Veldre bygd. Den del som ligger øst for Brumunda grenser i nord til Nes almenning, i øst til Furnes almenning og i sør og vest til Veldre bygd.

Kartgrunnlaget for undersøkelsen har vært almenningskart i målestokk 1:10 000. På grunnlag av almenningskartet har vi utarbeidet kart i 2 blad over myrene i almenningen hvor de forskjellige myrtyper er utskilt med særskilt skravering. Videre er alle myrer nummerert med fortløpende nummer og innført i tabell med angivelse av myras nummer, beliggenhet i forhold til høyde over havet, samlet areal og areal av de forskjellige myrtyper, myras dybde og undergrunnens beskaffenhet. Endelig er den noværende og framtidig mulige utnyttelse notert og dessuten forskjellige merknader. På grunn av plassmangel vil karter og tabell ikke bli tatt med her.

Almenningens areal utgjør ifølge oppgaver av almenningsbestyreren:

*) Jfr. Aasulv Løddesøl: Det norske myrselskaps myrinventeringer, Medd. fra D. n. m. 1941, og Aasulv Løddesøl og Johannes Lid: Botaniske holdepunkter ved praktisk myrbedømmelse, Medd. fra D. n. m. 1943.

Myr, vann, veger	9.747 dekar	
Slått, setrer og innmark	264	»
Produktiv skog	29.822	»

Sum 39.833 dekar

Arealet av myr, vann og veger er framkommet ved beregning på kartet, når unntas et mindre område, Setermarka, i søre del av almenningen, hvor myrarealet er beregnet på grunnlag av takstlinjer (10 % takst). Myrarealet er som det ses ikke beregnet særskilt. Arealet av vann og veger i almenningen er imidlertid forholdsvis lite, så myrene utgjør den alt overveiende del av ovennevnte areal.

Tabell 1.

Sammendrag av myrarealene i Veldre almenning.

Myrtype	Kartblad I dekar	Kartblad II dekar	Sum for almenningen	
			dekar	%
Lyngrik mosemyr	558	235	793	8,1
Grasrik mosemyr	1130	1565	2695	27,4
Grasmyr	499	563	1062	10,8
Krattmyr	323	417	740	7,5
Furumyr	693	113	806	8,2
Gran- og bjørkemyr	1572	2172	3744	38,0
Sum	4775	5065	9840	100

Ifølge våre undersøkelser utgjør almenningens samlede myrareal 9840 dekar. Arealet er beregnet på almenningskartet med unntak av myrene sør for Bøvra, hvor arealoppgavene bygger på detaljkart opptatt av myrselskapet i 1942. Forskjellen mellom våre og almenningens oppgaver vedrørende myrarealet kan således delvis skyldes at grunnlaget for arealberegningen ikke er nøyaktig det samme. Myrarealet beregnet i prosent av almenningens totalareal utgjør etter våre undersøkelser 24,7 %.

Hvordan myrarealet fordeler seg på de forskjellige myrtyper er meddelt i tabell 1. Det framgår av tabellen at gran- og bjørkemyrene inntar størst areal, nemlig 38 % av hele myrarealet. Grasrik mosemyr utgjør 27,4 %, mens lyngrik mosemyr, grasmyr, krattmyr og furumyr fordeler seg temmelig jevnt på resten av arealet.

Myrenes beliggenhet i forhold til høyde over havet varierer mellom ca. 410 m (ved Kluftmoen) og ca. 660 m (på Kompåsen). Almenningen ligger i sin helhet lavere enn ca. 670 m o. h.

De største sammenhengende myrstrekninger ligger i området

mellom Bøverlund seter i nord og vegen fra Arneberg til Dempeni sag i sør. I den øvrige del av almenningen er myrene forholdsvis jevnt fordelt, og mange av myrene er nokså små.

Dyrkingsmyrer. Ved bedømmelse av myrenes dyrkingsverd har en som ved tidligere undersøkelser inndelt myrene i 5 grupper ettersom de antas å være mer eller mindre godt skikket for dyrking eller kulturbeite. Følgende gradering er benyttet:

Dyrkingsverd 1 (D1).....	Meget god dyrkingsmyr.
Dyrkingsverd 2 (D2).....	God dyrkingsmyr.
Dyrkingsverd 3 (D3).....	Noenlunde god dyrkingsmyr.
Dyrkingsverd 4 (D4).....	Mindre god dyrkingsmyr.
Dyrkingsverd 5 (D5).....	Dårlig dyrkingsmyr.

Under befaringa er i alt skilt ut 4830 dekar som skikket til dyrking eller kulturbeite. Disse myrer, som har fått karakteren D3 eller bedre, svarer til ca. 49 % av det samlede myrareal.

I almenningen er grøftet atskillig myr med tanke på skogproduksjon. Mange av disse myrer er her regnet som dyrkingsmyrer. Ved bedømmelse av dyrkingsverdet er det imidlertid ikke tatt standpunkt til om de enkelte myrer kan anses grøfteverdige for skog, og heller ikke om de med større fordel kan brukes til skog enn f. eks. til dyrking eller kulturbeite. En kan imidlertid gå ut fra at mange av de utskilte dyrkingsmyrer med fordel kan grøftes for skog, og noen vil antagelig med større fordel kunne brukes til skog enn til dyrking eller kulturbeite. Det siste gjelder særlig små og grunne myrer med avsides beliggenhet eller som har uheldig form for dyrking. Slik som forholdene ligger an i almenningen kan en derfor sikkert regne med at det vesentlig blir de større myrer eller myrer med gunstig beliggenhet i forhold til veg som kan ventes å få praktisk betydning til dyrking. Av større myrer (over 50 dekar) som i første rekke kan komme på tale til dyrking er i alt utskilt 15. Disse myrer har tilsammen et areal av ca. 4850 dekar, hvorav ca. 3250 dekar har fått karakteren D3 eller bedre. De øvrige, ca. 160 dekar, som har fått D3 eller bedre, vil sansynligvis for det meste bli brukt til skogproduksjon.

Almenningen har fått seg tilstilt en oversikt over alle myrer som antas å være skikket til dyrking eller kulturbeite. I det følgende skal vi bare ganske kort omtale de største myrområder som har interesse i denne forbindelse.

I almenningens nordlige del må først og fremst nevnes de store myrene sør for Bøverlund seter. Her er utskilt et myrområde på ca. 1500 dekar som har fått karakteren D3 eller bedre. Høyda over havet for hele området dreier seg om 460 å 470 m.

Den overveiende del av dette myrarealet består av grasmyr, kratt- og skogmyr, og kvaliteten må stort sett betegnes som god.

Uttatte dyrkingsprøver tyder for øvrig også på at myrene er forholdsvis næringsrike. Formoldinga er temmelig langt framskredet, og innholdet av kvelstoff og kalk er jevnt over bra. En del av skogmyrene er imidlertid nokså tunge å dyrke, og for å få full nytte av alle myrer innen området, må det foretas regulering av Bøvra. Feltet kan i tilfelle nyttes sammen med de store myrene i Ringsaker almenning, Murumitmyra og Hulbekkmyra, som også vil kunne nyttes til dyrking eller kulturbeiter.

I søre del av almenningen ligger to forholdsvis store myrer i nærheten av Danseråsen. Det samlede areal utgjør bortimot 600 dekar, hvorav ca. 400 dekar kan betegnes som noenlunde god dyrkingsmyr. Kvaliteten er noe ujevn og stort sett ikke så god som på foregående felt. Myrene er imidlertid forholdsvis rimelige å grøfte og kan i tilfelle nyttes sammen med det nedlagte bruket på Danseråsen. Høyda over havet er her ca. 600 m.

Østlige del av Revhibakkmyra ved Veldre sag er stort sett av god kvalitet. Den har et samlet areal av 147 dekar, hvorav 100 dekar er regnet som dyrkingsmyr. Myra har gunstig beliggenhet like ved veg og er forholdsvis lett å grøfte. Den brukes for tida som tørkefel: for brenntorvanlegget lenger vest på samme myr og er for en stor del ryddet for kratt og skog. Høyda over havet er omkring 580 m.

Videre kan nevnes Tranemyra sørligst i almenningen med et samlet areal på 590 dekar, hvorav 375 dekar er regnet som dyrkingsmyr. Myra har gunstig beliggenhet, ikke langt fra bygda og med god veg like til myra. Den er planlagt oppdyrket, men foreløbig er bare grøftinga påbegynt. Hele myra er forholdsvis grunn og ligger på sand, grus og stein. Høyda over havet er vel 500 m. I området fra Tranemyra og nordover til Setervollen er det foruten noen mindre myrer også atskillig fastmark som er skikket til dyrking. Fastmarka er imidlertid også god skogmark.

Øst for Brumunda, i Gimsemarka, finnes atskillige myrer av god kvalitet. Mange myrer i dette område er imidlertid små eller har uhensiktsmessig form til dyrking, og da fastmarka praktisk talt over hele Gimsemarka er storsteinete og grunn, blir det bare noen få større myrer som eventuelt kan komme på tale til dyrking eller kulturbeite. Dette gjelder således et myrområde nordvest og vest for Grønna seter. Samlet areal utgjør ca. 460 dekar, hvorav ca. 400 dekar er skilt ut som dyrkingsmyr. Kvaliteten er stort sett noenlunde god, og myrene ligger godt samlet. I nord grenser for øvrig dette dyrkingsfeltet til et ganske stort område av bra dyrkingsmyr i Nes almenning, og begge felter kan i tilfelle utnyttes samlet. Høyda over havet er omkring 520 m.

Under befaringa er tatt ut i alt 14 dyrkingsprøver til analyse. Analyseresultatene viser at de fleste prøver har en tilfredsstillende høy volumvekt, det vil si at formoldinga er forholdsvis langt framskredet. Med hensyn til surhetsgraden viser det seg at 7 prøver har

høyere pH-verdi enn 5 og således må betegnes som middels sure. Resten av prøvene er sterkt sure med pH-verdi lavere enn 5. Prøvenes askeinnhold varierer fra 2,9 % til 36,5 % beregnet i vannfri jord. Det høyeste askeinnhold skriver seg fra en prøve som er tatt i nærheten av en grøft hvor vannet i flomtider har ført sand utover myra. Innholdet av kvelstoff (N) og kalk (CaO) varierer nokså sterkt, men mange prøver viser et forholdsvis høyt innhold av disse verdistoffer. 5 prøver viser således over 700 kg N, beregnet pr. dekar til 20 cm dybde, og 5 prøver viser over 400 kg CaO beregnet på samme måte. Det uvanlig høye kalkinnhold i 2 av prøvene, henholdsvis 1464 og 1122 kg beregnet pr. dekar til 20 cm dybde, kan forklares ved at myrene får tilsig av kalkrikt vann fra fastmarka omkring, hvor kalkfjell såes flere steder. Alt i alt tyder analyse-resultatene på at de bedre myrtyper i almenningen er forholdsvis næringsrike.

Brenntorvmyrer. Areal brenntorvmyr utgjør i alt 2200 dekar fordelt på 57 større og mindre felter. Omkring halvparten av dette areal er tidligere regnet som dyrkingsmyr. Den samlede kubikkmasse brenntorv er beregnet til 4.293.200 m³ råtorv. I de myrer som ikke anses for dyrkingsverdige er i alt ca. 1.825.000 m³ råtorv.

De viktigste data angående de enkelte brenntorvmyrer (og strøtorvmyrer) er som ved de tidligere myrinventeringer samlet i tabellform. Imidlertid kan tabellen ikke tas med her, og jeg må derfor innskrenke meg til i det følgende å gi en ganske kort oversikt over enkelte av disse myrer.

Det viser seg at brenntorva for mange myrers vedkommende er av mindre god kvalitet. Dette gjelder kanskje særlig myrene i nordlige del av almenningen. I søre delen finnes derimot flere myrer som inneholder noenlunde god brenntorv. En stor del av feltene er dessuten så små at det i tilfelle ikke kan bli tale om annet enn stikktorvdrift. Endelig er utnyttelsen av mange brenntorvmyrer avhengig av at det blir bygd veg fram til myrene, likesom grøftings- og tørkeforholdene ikke alltid er gunstige. De forholdsvis store råtorvmasser som er påvist er derfor ikke nyttbare uten videre, men representerer like fullt ganske store verdier som brenselsreserve.

Analyseresultatet av 19 uttatte brenntorvprøver viser at volumvekt varierer mellom 343 og 834 g/dm³. De fleste prøver viser temmelig lav volumvekt, idet 4 prøver ligger under 500 g/dm³, 3 prøver ligger mellom 500 og 600 g/dm³, 8 prøver mellom 600 og 700 g/dm³ og bare 4 prøver har en volumvekt på over 700 g/dm³. De uttatte prøver tyder således på at torva gjennomgående er lett. Sammenholdsgraden er noe vekslende, men må karakteriseres som bra for de fleste prøvers vedkommende. Askeinnholdet er som regel tilfredsstillende lavt. For 15 av prøvenes vedkommende er således askeinnholdet lavere enn 5 % beregnet i vannfri torv, mens 2 prøver har et askeinnhold på omkring 7,5 %. De øvrige 2 prøver viser for

høyt askeinnhold til at myrene kan anbefales brukt til brenntorvproduksjon, nemlig henholdsvis 14,8 og 17,9 %. Brennverdien er over middels høy (3500 kalorier) for alle prøver, unntatt 3, hvorav 2 viser lav brennverdi p.g.a. høyt askeinnhold. Beregnet i torv med 25 % vann varierer brennverdien mellom 3113 og 3932 kalorier, i gjennomsnitt for alle prøver er brennverdien 3681 kalorier. I alt 5 myrområder hvor analyseprøver er tatt ut, er ikke regnet med i brenntorvmassene enten p.g.a. lav volumvekt, høyt askeinnhold eller fordi brenntorva ligger for dypt i myra. Alle de øvrige myrer hvor prøver er tatt ut er tatt med i sammenstillingen over brenntorvmyrer, og når unntas at torva gjennomgående er nokså lett, karakteriserer analyseresultatene stort sett brenntorv av tilfredsstillende kvalitet.

Av mer betydelige brenntorvmyrer i nordlige del av almenningen kan nevnes en myr øst for vegen ved Sør-Mesna sør for Vivelsbekken. Torvkvaliteten er riktignok jevnt over mindre god, men myra ligger ved veg og kan således lett utnyttes. Langkloppmyra og Mysmørmyra på grensen mot Nes almenning er forholdsvis store og ligger noenlunde gunstig til veg, men torvkvaliteten er mindre god i begge myrer. Søre del av Tranebærmyra har svært gunstig beliggenhet og er noenlunde lett å grøfte, men torvkvaliteten må også her stort sett betegnes som mindre god.

I søre del av almenningen må nevnes Danseråsmyra og en myr sørøst for Lauvåsen. Torvkvaliteten er ujevn, men begge myrer inneholder delvis god torv, særlig langs kantene.

På østre Revhibakkmyra, hvor Veldre almenning har maskintorvanlegg, er torva noe ujevn, men gjennomgående av brukbar kvalitet. Vestre Revhibakkmyra, som ligger rett vest for foregående, inneholder stort sett alminnelig god brenntorv. Denne myra ble kartlagt og undersøkt med tanke på brenntorvdrift, da det er meningen å begynne her når foregående myr er avtorvet. Den ligger likesom foregående svært gunstig til hva veg angår, og avløpsforholdene er gode. En stor del av myra er imidlertid skogbevokset, likesom tørkeforholdene kunne ønskes bedre.

I Gimsemarka ligger flere myrer som inneholder brenntorv, men for fleres vedkommende er torvkvaliteten mindre god eller dårlig. En del myrer må dessuten først avtorves for strøtorv, og alle sammen ligger tungvint til med hensyn til veg. Gimsemyra, som har den gunstigste beliggenhet i dette område, inneholder til dels torv av bra kvalitet, og den uttatte prøve viser et forholdsvis gunstig analyseresultat.

Strøtorvmyrer. Den samlede kubikkmasse strøtorv i almenningen er beregnet til 629.000 m³ råtorv fordelt på 23 felter. De fleste strøtorvmyrer er forholdsvis små, og strøtorvlaget er gjennomgående av liten mektighet. Det er derfor små muligheter for fabrikkmessig framstilling av torvstrø. Hva kvaliteten av strøtorva angår viser analyseresultatene av de uttatte prøver, i alt 14, stort sett et mindre gunstig resultat. Ingen av prøvene viser så høy

vannoppsugingsevne som 10 ganger sin egen vekt i torv med 20 % vann, og halvdelen av prøvene viser lavere vannoppsugingsevne enn 7. Strøtorva i alle de myrer som er tatt med i den ovenfor nevnte kubikkmasse er imidlertid fullt brukbar til strø på gårdene.

I det følgende skal vi ganske kort omtale noen av de viktigste strøtorvmyrer.

I nordlige del av almenningen nevnes Kattaumyra, som er almenningens største strøtorvmyr. Den samlede kubikkmasse er beregnet til bortimot 190.000 m³ råtorv, men kvaliteten er jevnt over mindre god. Myra utnyttes av et privat selskap til fabrikkmessig framstilling av torvstrø (Ringsaker torvstrøfabrikk).

Langkloppmyra, Bøvermyra og en mindre myr øst for Sigersberg har alle forholdsvis gunstig beliggenhet hva adkomst angår og passer til utnyttelse ved torvstrølag.

I søre del av almenningen nevnes Klufftjernmyra og Puttmyra. Begge myrer inneholder ganske bra strøtorv, men Klufftjernmyra kan ikke utnyttes før Klufftjernet er senket betraktelig. Også Puttmyra er til dels svært blaut, og ingen av myrene ligger beleilig til for utnyttelse hva veg angår.

I nordøstlige del av Gimsemarka ligger flere myrer som inneholder strøtorv. Strøtorvforekomstene her er imidlertid forholdsvis små, og myrene ligger temmelig tungvint til hva veg angår. Foreløbig er bare en av myrene gjenstand for utnyttelse, idet et torvstrølag stikker torv her.

Foruten de myrer som er tatt med i den foran omtalte tabell som strøtorvmyrer, finnes det enkelte andre myrer med så tykt kvitmoselag øverst at det på sine steder kan flåhakkas en del strø. Disse forekomster er imidlertid små, og noen masseberegning er derfor ikke foretatt.

Sammen drag. Det samlede myrareal i Veldre almenning utgjør ifølge våre undersøkelser 9.840 dekar eller 24,7 % av almenningens totale areal. Myrene ligger mellom ca. 410 m og ca. 660 m over havet. Almenningen ligger i sin helhet lavere enn ca. 670 m.

Av myrer skikket til dyrking eller kulturbeite er i alt skilt ut 4.830 dekar svarende til ca. 49 % av det samlede myrareal. I dette areal inngår mange småmyrer og myrer som også er godt skikket for skogproduksjon. Av større felter som i første rekke kan komme på tale til dyrking finnes 15, areal i alt ca. 3250 dekar. Av de øvrige ca. 1600 dekar vil sannsynligvis storparten bli brukt til skog.

Av brenntorvmyrer er skilt ut 57 felter med en beregnet kubikkmasse av i alt 4.293.200 m³ råtorv. Myrene representerer således store brennselsreserver. Mange brenntorvforekomster er imidlertid av mindre god kvalitet, og flere myrer ligger forholdsvis tungvint til hva adkomst angår. Det er derfor bare en mindre del av brenntorvmassene som kan utnyttes i første omgang.

Den samlede kubikkmasse strøtorv er beregnet til 629.000 m³ råtorv. Storparten av strøtorvforekomstene er forholdsvis små, og

i de fleste myrer er strøtorvlaget av liten mektighet. Når unntas en enkelt myr (Kattaumyra), hvor det allerede finnes en torvstrøfabrikk, vil de øvrige strøtorvmyrer passe best til utnyttelse av torvstrølag.

I tilslutning til myrinventeringa i Veldre almenning sommeren 1943 ble det våren 1944 etter anmodning av almenningen foretatt undersøkelse av de viktigste myrer i Svemarka i Veldre. Svemarka er innkjøpt av Veldre almenning etterat myrinventeringa i 1943 var avsluttet og ligger ikke i sammenheng med almenningen for øvrig. Resultatet av myrundersøkelsene i dette område er derfor ikke sammenarbeidet med materialet ellers fra almenningen. Derimot vil myrene i Svemarka eventuelt bli behandlet sammen med materialet fra myrundersøkelser i Veldre bygd om en slik undersøkelse skulle bli aktuell. I denne forbindelse skal bare nevnes at Svemarka har et samlet areal av ca. 900 dekar, hvorav de 6 viktigste myrer utgjør 123 dekar.

Torvstrøproduksjonen i 1944.

Også for 1944 har myrselskapet innhentet produksjonsoppgaver fra landets torvstrøfabrikker. Statistikken omfatter i alt 49 fabrikker, derav er 41 fabrikker i drift.

Den samlede produksjon av torvstrø utgjorde i 1944 i alt 165.970 baller, mot 208.980 året før.

I forhold til den normale fabrikkmessige produksjon, som i årene før krigen ble regnet til om lag 330.000 baller, utgjør 1944-års produksjon vel 50 %. Årsaken til nedgangen må søkes i den dårlige tilgang på arbeidskraft og de vanskelige tørkeforhold vi hadde siste sommer.

Produksjonen av torvstrø på gårdene og i torvstrølagene har vi ingen oppgave over, men rent skjønsmessig kan vi anslå den til å være av samme størrelse som i 1943, tilsvarende ca. 200.000 baller.

Nedenstående sammenstilling viser hvordan produksjonen av torvstrø har stilt seg i årene under krigen:

År	1940	1941	1942	1943	1944
<i>Fabrikkmessig produksjon:</i>					
Antall baller	265.000	260.000	188.382	208.980	165.970
% av normal	80	79	57	63	50
<i>Totalproduksjon:</i>					
Antall baller	515.000	510.000	438.000	409.000	366.000
% av normal	89	88	76	71	63

Det framgår av sammenstillingen at den fabrikkmessige torvstrøproduksjon under krigen, med et enkelt unntak, har vært fallende. Landets samlede produksjon av torvstrø er blitt mindre og mindre for hvert år.

D. L.